

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

تاثیر کووید-۱۹ بر جهانی شدن

محمد رضا سعادت مند^۱، سید مهرداد پیدایی^۲

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت فناوری اطلاعات - کسب و کار هوشمند، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران Saadatmand.mci@gmail.com

^۲ استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری امام خمینی (ره) واحد شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران M.peidaie@gmail.com

چکیده

بحران کووید-۱۹ پیش از هر چیز تهدیدی برای سلامت عمومی شناخته می‌شود، اما رفته رفته تبدیل به یک تهدید اقتصادی جهانی شده است. هرچند راهی برای مشخص کردن دقیق آسیب‌های اقتصادی ناشی از اپیدمی کرونا و ویروس جدید وجود ندارد، در بین اقتصاددانان این اجماع وجود دارد که این اپیدمی، تأثیر منفی شدیدی بر اقتصاد جهانی و بالبع روند جهانی شدن تأثیر خواهد گذاشت. سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی هشدار داده است که در ماه‌های آینده، برخی از اقتصادهای بزرگ جهان وارد رکود می‌شوند و سال‌ها طول می‌کشد تا آسیب اقتصادی کووید-۱۹ جبران شود. به اعتقاد برخی از اقتصاددانان، ضربه اقتصادی اپیدمی اخیر بیش از بحران جهانی سال ۲۰۰۸ خواهد بود. حتی اگر شاهد رکود جهانی نباشیم، برخی از اقتصادهای جهان یا هیچ‌گونه رشدی نخواهند داشت یا رشد اقتصادی شان منفی خواهد بود. این شامل برخی از اقتصادهای بزرگ هم می‌شود. بنابراین امسال نه تنها شاهد نرخ پایین رشد هستیم، بلکه بهبود رشد اقتصادی هم در آینده زمان بر است. در نوشتار حاضر تلاش شده است تا ضمن ترسیم نمایی کلی از اثرات اپیدمی بر اقتصاد جهانی، به ویژه اقتصادهای بزرگ دنیا و کشورهایی که درگیری بیشتری با این بحران دارند، به طور کلی سناریوهای احتمالی توسعه و نحوه اثرگذاری این اپیدمی بر جامعه و اقتصاد جهانی بررسی شود. در وهله بعد، با بررسی آمار و اطلاعات منتشر شده از منابع معتبر جهانی درباره وضعیت کنونی اپیدمی کووید-۱۹، اثرات همه‌گیری این ویروس بر بخش‌های مهم اقتصاد جهانی، نظیر بازارهای مالی، بازار نیروی کار، بازار انرژی و مسافرت و صنعت گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در نهایت، تأثیر این تغییرات بر روند جهانی شدن کووید-۱۹ پرداخته‌ایم.

واژه‌های کلیدی

کووید-۱۹، اپیدمی، جهانی شدن، ضد جهانی شدن، اثرات اقتصادی.

مقدمه

ویروس کرونا (کووید-۱۹) تأثیرات عمیق و پایداری بر اقتصاد جهانی گذاشته است. دولت‌ها برای کاهش بحران‌های بهداشت عمومی و فروپاشی اقتصادی که این بیماری همه‌گیر ایجاد کرده است، به سرعت واکنش نشان داده‌اند. مرزها بسته شده، تجارت جهانی و مهاجرت، میلیاردها نفر از نظر اجتماعی منزوی شده‌اند، الگوهای کار، تولید و مصرف در حال تغییر هستند و صدها میلیون نفر از کار بیکار شده‌اند، رفاه را از بین برده و تعاملات بین المللی را تحت تأثیر قرارداده است.

برنامه اصلی دولت‌ها در طول این بحران، حفاظت از زندگی انسان‌ها، معیشت اقتصادی و شیوه زندگی بوده و این امر از طریق اقداماتی حمایتی و حفاظتی به دست آمده است. برخی از رهبران جهانی کووید-۱۹ را به عنوان یک بحران با منشأ خارجی که با جابجایی افراد و کالاها از مرزهای بین‌المللی تشدید می‌شود، تعریف کرده‌اند و بنابراین، به دنبال بستن یا محدود کردن مرزهای خود بوده‌اند. ماهیت

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

جهانی این بحران رقابت بین کشورها را برای دستیابی به منابع کمیاب ایجاد کرده است که توجه را به آسیب پذیری کشورها در برابر بازارهای باز جلب می کند و همچنین گفتمان های رسانه ای ملی گرایانه و ضد جهانی شدن را برانگیخته است زیرا جوامع به دنبال درک این موضوع هستند. سوالاتی که مطرح است: رویدادهای مخرب جهانی مانند کووید-۱۹ چگونه گفتمان های عمومی و سیاسی درباره جهانی شدن را شکل می دهند؟ پیامدهای گفتمان (جهانی زدایی) کووید-۱۹ برای استراتژی جهانی سازی و تحقیقات تجاری بین المللی چیست؟

تحقیقات مربوط به اینکه چگونه کسب و کار و جامعه تحت تأثیر رویدادهایی مانند کووید-۱۹ قرار می گیرند، طیفی از چالش های پیش روی یک جامعه انسانی را که به عنوان رویدادهای شدید [۱]، زمینه های شدید [۲] مفهوم سازی شده است، برجسته کرده است. با این حال، رویدادهای شدید یا مخرب خاص لزوماً تأثیرات اجتماعی یا اقتصادی پایدار در مقیاس و دامنه قابل توجهی ایجاد نمی کنند، و بنابراین در ارتباط با تأثیرات و ارتباط آنها در سطح سازمانی به طور قابل توجهی متفاوت هستند [۳]. کووید-۱۹ چالش های منحصر به فردی را برای جامعه جهانی ایجاد کرده و در نتیجه انعطاف پذیری دولتها و ملت ها در تجارت بین المللی ایجاد می کند. برخلاف بسیاری از رویدادهای شدید قهریه (زلزله، طوفان، آتش سوزی و غیره) و با جنگ ها، بحران مالی جهانی و غیره، تأثیرات و تجربیات کووید-۱۹ را از نظر جغرافیایی وسیع تر است و آسیب پذیری اقتصاد جهانی از نظر فیزیکی و انسانی بیشتری دارد.

همه گیری کووید-۱۹ باعث ایجاد ظرفیت و توانایی ناکافی برای تولید کالاهای فیزیکی (هواکش و اکسیژن)، عرضه ناکافی مهارت های کلیدی (اتکا به بازارهای کار جهانی برای پر کردن شکاف های مهارتی) و کمبود مواد خام و منابع حتی در جایی که ظرفیت تولید وجود دارد، شده است [۴].

در دنیا کشورها استراتژی های متفاوتی برای برخورد با همه گیری کووید-۱۹ داشته اند که اثرات گوناگونی از نظر اقتصادی، اجتماعی و همچنین در رابطه با الگوهای عفونت و مرگ و میر داشته است. اگرچه تحلیل های قوی هنوز در دسترس نیست، اما شواهدی وجود دارد که نشان می دهد تنش ها و فشارهای موجود در اقتصاد و جامعه جهانی باعث تشدید آسیب پذیری و تجربه برخی از کشورها و یا برخی از جوامع در برابر کووید-۱۹ شده است [۵]. اقتصاددانان ارشد مجمع جهانی اقتصاد در نوامبر ۲۰۲۱ هشدار داد که ظهور گونه های جدید کووید-۱۹ می تواند بهبود جهانی سازی را از مسیر خارج کند و همچنین به سیاست گذاران هشدار داد که مراقب خطرات افزایش تورم باشند [۶].

کووید-۱۹ پیامدهای بالقوه عمیقی برای اقتصاد و جامعه جهانی داشته است به ویژه تغییرات در بر جنبه های عمومی، سیاسی و تجاری از جهانی شدن ایجاد کرده است. تحقیقات انتقادی بر ماهیت مشکل ساز جهانی شدن تاکید کرده است [۷] و همچنین نشان داده است که جهانی شدن مانند سایر پدیده های اقتصادی و اجتماعی دستخوش دوره های پیشرفت و عقب نشینی است [۸]. بررسی ها نشان می دهد که کووید-۱۹ بر تجارت، جریان های مالی، ساختارهای تجاری و استراتژی ها به صورت طولانی مدت تأثیر می گذارد [۹]. هدف این مقاله بررسی اثرات ناشی از کووید-۱۹ در مورد جهانی شدن است.

۲. مرور ادبیات

۱.۱. جهانی شدن

جهانی شدن به معنای سرعت بخشیدن به جابجایی ها و مبادلات (انسان ها، کالاها و خدمات، سرمایه، فناوری ها یا شیوه های فرهنگی) در سراسر کره زمین است. یکی از اثرات جهانی شدن این است که تعاملات بین مناطق و جمعیت های مختلف در سراسر جهان را ترویج و افزایش می دهد. جهانی شدن جنبه های مختلفی دارد [۱۰]. طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت، جهانی شدن را می توان به عنوان «افزایش پیوستگی و وابستگی متقابل مردم و کشورها تعریف کرد. به طور کلی درک می شود که شامل دو عنصر مرتبط با یکدیگر است: باز کردن مرزهای بین المللی برای جریان های سریع کالاها، خدمات، امور مالی، افراد و ایده ها. و تغییرات در نهادها و سیاست ها در سطوح ملی و بین المللی که این جریان ها را تسهیل یا ترویج می کند» [۱۱]. از طرفی دیگر وابستگی متقابل فزاینده اقتصادهای جهان در نتیجه مقیاس فزاینده تجارت فرامرزی کالاها و خدمات، جریان سرمایه بین المللی و گسترش گسترده و سریع فناوری ها. این منعکس

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

کننده گسترش مداوم و یکپارچگی متقابل مرزهای بازار و اهمیت رو به رشد اطلاعات در همه انواع فعالیت های تولیدی و بازاریابی است، دو نیروی محرکه اصلی برای جهانی شدن اقتصادی هستند [۱۲].

لیبرال ها جهانی شدن تجارت را به عنوان بازی حاصل جمع مثبت می بینند. در این بازی جهانی، بازی با مجموع مثبت سود متقابل یا اثر برد-برد را برای هر دو بازیکن بدون عواقب بازنده ای به ارمغان می آورد. جهانی شدن تجارت را باید به عنوان یک بازی با مجموع صفر دانست و از آنجایی که تنها در صورت وجود بازنده، برنده وجود دارد. در هر بازی، هر گونه تعامل بین بازیکنان نتیجه ای را به همراه دارد که در آن سود یک بازیکن به طور مستقیم با از دست دادن دیگران مرتبط است. به عبارت دیگر، برنده ها به قیمت بازنده ها برنده خواهند شد. بسیاری از کشورهای در حال توسعه دارای نهادهای اقتصادی، حقوقی و سیاسی ضعیفی هستند که آنها را در برابر سطوح بالای فساد، ناامنی، تعارض و آسیب پذیری می کند. این وضعیت به دلیل عدم رقابت در زمینه نیروی کار، فناوری و مهارت بدتر شده است. در مقابل، کشورهای توسعه یافته قبلاً زیرساخت های بهتر، نیروی کار بسیار ماهر، فناوری پیشرفته و مهارت های مدیریتی خوبی داشته اند. این به نوبه خود باعث می شود کشورهای در حال توسعه برای سرمایه گذاری مستقیم خارجی جذاب نباشند. بنابراین تجارت آزاد به عنوان یک بازی رقابتی ناعادلانه است و تنها به نفع کشورهای بسیار صنعتی خواهد بود [۱۳].

طرفداران آزادسازی تجارت استدلال می کنند که می تواند نوآوری های تکنولوژیکی را القا کند، امتیاز نخبگان را تضعیف کند، و در نتیجه به رشد اقتصادی عمومی کمک کند. این ممکن است اتفاق بیفتد، اما برعکس آن نیز ممکن است رخ دهد. فناوری وارداتی می تواند فناوری و سرمایه گذاری محلی را از بین ببرد، در حالی که فساد می تواند با پیوندهای جدید با شرکت های چند ملیتی فعال در کشورهای در حال توسعه ایجاد شود. به طور خلاصه، اینکه آزادسازی تجارت به نفع عموم مردم است یا خیر، اغلب به عوامل دیگری غیر از خود آزادسازی تجارت، مانند حاکمیت، توزیع درآمد و سیاست های برابری که توسط دولت ترویج می شود، بستگی دارد.

جهانی شدن عمیقاً با سیستم ها و بازارهای اقتصادی مرتبط است که به نوبه خود بر مسائل اجتماعی، عوامل فرهنگی که غلبه بر آنها دشوار است، ویژگی های منطقه ای، زمان بندی فعالیت ها و شبکه های مشارکتی تأثیر می گذارند و تحت تأثیر قرار می گیرند. همه اینها از یک سو مستلزم اجماع و همکاری جهانی و از سوی دیگر راه حل های خاص کشور می باشد [۱۴]. پس اثر یک پدیده در مقایسه گسترده در سطح جهانی می تواند بر ابعاد جهانی شدن تأثیر گذار باشد.

۲.۱. کووید-۱۹

بیماری کووید-۱۹ (Coronavirus (COVID-19) یک بیماری عفونی است که توسط ویروس SARS-CoV-2 ایجاد می شود. اکثر افراد آلوده به این ویروس، بیماری تنفسی خفیف تا متوسط را تجربه می کنند و بدون نیاز به درمان خاصی بهبود می یابند. با این حال، برخی به شدت بیمار می شوند و نیاز به مراقبت پزشکی دارند. افراد مسن و مبتلایان به بیماری های زمینه ای مانند بیماری قلبی عروقی، دیابت، بیماری مزمن تنفسی یا سرطان بیشتر در معرض ابتلا به بیماری های جدی هستند. هر کسی ممکن است در هر سنی به کووید-۱۹ مبتلا شود و به شدت بیمار شود یا بمیرد. بهترین راه برای پیشگیری و کاهش سرعت انتقال این است که از بیماری و نحوه انتشار ویروس آگاه باشید. با فاصله گرفتن حداقل ۱ متر از دیگران، پوشیدن ماسک مناسب و شستن دست ها یا استفاده مکرر از مالش های حاوی الکل از خود و دیگران در برابر عفونت محافظت کنید. وقتی نوبت شماست واکسینه شوید و از راهنمایی های محلی پیروی کنید.

این ویروس می تواند از دهان یا بینی فرد آلوده در ذرات مایع کوچک در هنگام سرفه، عطسه، صحبت کردن، آواز خواندن یا نفس کشیدن پخش شود. این ذرات از قطرات تنفسی بزرگتر تا آئروسول های کوچکتر متغیر هستند. رعایت آداب تنفسی، به عنوان مثال با سرفه کردن در ناحیه آرنج خمیده، مهم است، و اگر احساس ناخوشایندی کردید، در خانه بمانید و تا زمان بهبودی خود ایزوله شوید [۱۵].

۳.۱. جهانی زدایی

جهانی شدن که به عنوان «فرایند افزایش وابستگی متقابل بین ملت ها» تعریف می شود [۸]، یکی از برجسته ترین پدیده های اقتصادی و اجتماعی نیم قرن اخیر است. تحقیقات نشان داده است که جهانی شدن بیش از یک پدیده صرفاً اقتصادی است که به بازارها، تجارت، سرمایه گذاری خارجی و زنجیره های ارزش جهانی مربوط می شود و جهانی شدن مستلزم ابعاد فرهنگی، سیاسی، فناوری و اجتماعی قابل توجهی است [۱۶]. طرفداران جهانی شدن نقش آن را در رشد اقتصادی، کاهش فقر، نوآوری و اشاعه فناوری، برابری جنسیتی،

دومین کنگره بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

دموکراسی‌سازی و ثبات سیاسی و گستردگی انتخاب و رفاه مصرف‌کننده برجسته کرده‌اند [۱۷]. اما با توجه به اینکه جهانی شدن به منافع اجتماعی و اقتصادی قابل توجهی کمک کرده است، توزیع این مزایا به شدت نابرابر در بین دولت‌ها و درون دولت‌ها است [۱۸]. با تکیه بر این، تحقیقات اخیر در تجارت بین‌الملل و جغرافیای اقتصادی به طور فزاینده‌ای از جهانی شدن انتقاد کرده است [۱۹، ۲۰] و بر تأثیرات نامطلوب آن بر حقوق بشر تأکید کرده است. تخلفات [۲۱]، تخریب محیط زیست [۲۲] نابرابری اقتصادی [۲۳] و فساد [۲۴] در حالی که جهانی شدن هم طرفداران و هم مخالفان را به خود جلب کرده است، اما همچنان پدیده‌ای از اهمیت محوری در سطح بین المللی است [۲۵] و همچنان به ایجاد بحث‌های مختلف در این زمینه وجود و ادامه دارد

تحقیقات تجاری بین‌المللی معاصر توجه فزاینده‌ای را به ماهیت پویای جهانی‌شدن، و معرفی مفهوم جهانی‌زدایی، «فرایند تضعیف وابستگی متقابل بین کشورها» آغاز کرده‌اند [۸]. تحقیقات تاریخی نشان می‌دهد که دوره‌های لابی‌زدایی در تاریخ اقتصاد جهانی غیرمعمول نیستند [۱۷]، در حالی که تحقیقات جدیدتر استدلال کرده‌اند که شواهد جهانی‌زدایی را در الگوهای تجارت، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و مالکیت دارایی‌های خارجی در اقتصاد جهانی طی دهه گذشته در حال افزایش، نشان می‌دهد [۲۶]. مسلماً، نوآوری‌های تکنولوژیکی، افزایش حمایت‌گرایی تجاری و تضعیف نهادهای جهانی، همگی الزامات اقتصادی برای جهانی شدن را در سال‌های اخیر کاهش داده‌اند [۲۷]. مزایای نابرابر جهانی شدن باعث ایجاد نارضایتی در سطوح مختلف شده است. در سطح دولت-ملت، تنش‌های سیاسی داخلی تمایل به همکاری را به دلیل کاهش حمایت عمومی از جهانی شدن تضعیف می‌کند [۸]. نگرانی در بسیاری از اقتصادها در مورد افول جوامع تولیدی سابق در مواجهه با رقابت جهانی و نرخ بالای مهاجرت منجر به افکار عمومی ضد جهانی شده است [۲۸]. در سطح نهادهای فراملی، نتایج نابرابر همکاری جهانی، اعتماد به توانایی زیرساخت‌های نهادی اقتصاد جهانی را برای حمایت از عدالت در جهانی شدن تضعیف کرده است. بنابراین، بحث انتقادی در مورد جهانی شدن و شواهد تجربی در حال ظهور در مورد دوره احتمالی جهانی‌زدایی قبل از کووید-۱۹ وجود داشت. پس از اثر یک پدیده بزرگ و تأثیرات احتمالی آن مانند کووید-۱۹ بر جهانی‌زدایی، را بررسی می‌کنیم.

۲. تأثیر کووید-۱۹ بر روند جهانی شدن

همه‌گیری اخیر، کووید-۱۹ به عنوان یک بحران بهداشتی کشنده مورد توجه بسیاری از محققان و پزشکان قرار گرفته است. این فاجعه و بیماری همه‌گیر باعث شوک اقتصادی شده و بیش از ۱۷۰ کشور رشد سرانه تولید ناخالص داخلی منفی را تجربه می‌کنند. به دلیل عدم وجود واکسن یا داروهای مؤثر برای جلوگیری از گسترش بیماری، دولت‌ها در سراسر جهان اقدامات غیردارویی را اتخاذ می‌کنند، به عنوان مثال سیاست‌های فاصله‌گذاری اجتماعی و قرنطینه‌های اجتماعی و بین‌کشوری، به طور قابل توجهی مشکلات عرضه و تقاضا را برای سیستم‌های مدیریت لجستیک و زنجیره تامین ایجاد می‌کند [۲۹]. [۳۰] دریافت که فاصله‌گذاری اجتماعی به طور جدی به فعالیت‌های اقتصادی و بی‌ثباتی مالی به ویژه در بخش خدمات آسیب وارد کرده است. قرنطینه را به عنوان یک شوک بزرگ به بازار کار به دلیل محدودیت‌های تحرک برای کارگران مهاجر توصیف کرد. علاوه بر این، این بیماری همه‌گیر تأثیر قابل توجهی بر واردات و صادرات جهانی داشته است. اکثر بنادر در سراسر جهان به دلیل ناتوانی در حمل و نقل کانتینر شلوغ هستند [۳۱]. اعضای پایین دستی زنجیره تامین به شدت از شوک‌های سمت تقاضا (مانند خرید وحشتناک، انبار کردن و غیره)، عدم تحقق عرضه و مسائل حمل و نقل آسیب دیده‌اند [۳۲].

۱.۳. شوک اقتصادی جهانی و تأثیر بر اقتصاد جهانی

در حالی که جهان با اپیدمی روزافزون کووید-۱۹ دست به گریبان است، تأثیرات اقتصادی این اپیدمی روز به روز عیان‌تر می‌شود. در کشورهای پیشرفته از خطر رکود اقتصادی سخن می‌رود و در سطح جهان نرخ رشد اقتصادی کاهش یافته است. در سال ۲۰۰۸، کل جهان با یک بحران مالی روبه‌رو شد. در حال حاضر شاخص‌های اقتصادی دوباره زیر و رو شده است. در حقیقت در حالی که جنگ تجاری بین ایالات متحده و چین در سال‌های اخیر، نظم اقتصادی جهانی را تهدید می‌کرد، دنیا در انتظار ظهور یک بحران جدید جهانی بود. بحران‌های سیاسی جهانی، ظهور راست‌گرایان، از بین رفتن قدرت عمل نهادهای بین‌المللی و بروز مشکلات عمیقی مانند بحران

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

سوریه نیز باعث شده است که درباره آینده سیستم جهانی، سؤالات متعددی مطرح شود. با این حال هیچ کس به دلیل این مشکلات، تفاسیر بدبینانه‌ای درباره آینده بیان نکرده است. با وجود این اپیدمی بیماری کرونا به بحرانی بسیار عمیق تر از آنچه انتظار می‌رفت تبدیل شد و به طور روزافزون آینده سیستم جهانی را نامشخص کرد. سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی هشدار داده است که در ماه های آینده، برخی از اقتصادهای بزرگ جهان وارد رکود می‌شوند و سال ها طول می‌کشد تا آسیب اقتصادی کووید-۱۹ جبران شود. انگل گوریا، مدیر کل این سازمان اعتقاد دارد که ضربه اقتصادی اپیدمی اخیر، بیش از بحران جهانی سال ۲۰۰۸ بوده است: "حتی اگر شاهد رکود جهانی نباشیم، برخی از اقتصادهای جهان یا هیچ گونه رشدی نخواهند داشت یا رشد اقتصادی شان منفی خواهد بود. این شامل برخی از اقتصادهای بزرگ هم می‌شود. بنابراین امسال نه تنها شاهد نرخ پایین رشد هستیم، بلکه بهبود رشد اقتصادی هم در آینده زمان بر است [۳۳]."

به نظر می‌رسد که مهم‌ترین موضوع درباره ماهیت شوکی که با گسترش کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی وارد شده است، بررسی نوع و شکل شوک - که اصطلاحاً "هندسه شوک" نامیده می‌شود و ساختار میرایی آن است. برای نشان دادن نحوه اثرگذاری کووید-۱۹ بر اقتصاد، مورد مشابهی (شوکی ناشی از بحران مالی جهانی ۲۰۰۸ میلادی) در سه کشور با نحوه اثرگذاری متفاوت بررسی می‌شود: شوک V شکل: در بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی، کشور کانادا از بحران بانکی جلوگیری کرد، جریان اعطای اعتبارات بانکی همچنان ادامه داشت و اختلال چندانی در فرآیند شکل‌گیری سرمایه ایجاد نشد. جلوگیری از فروپاشی عمیق اقتصادی به بنگاههای اقتصادی در حفظ نیروی انسانی خود کمک کرد [۳۴]. تولید ناخالص داخلی کاهش یافت، اما پس از فروکش کردن بحران، تقریباً به همان سطح پیشین بازگشت. این مورد، مثالی کلاسیک از شوک V شکل بود، جایی که عملکرد اقتصادی تغییر می‌کند، اما سرانجام رشد به مسیر قبلی خود بازمی‌گردد. شوک U شکل: بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی، اثرات متفاوتی بر اقتصاد ایالات متحده گذاشت. رشد اقتصادی کاملاً ناگهانی افت کرد و هرگز به مسیر پیش از بحران بازنگشت. هرچند نرخ رشد اقتصادی بهبود یافت، شکاف بین مسیر قبلی و جدید همچنان زیاد بود و این خسارتی یک طرفه به طرف عرضه اقتصاد بود که باعث کاهش عملکرد و خروجی‌های اقتصادی کشور شد. این ناشی از یک بحران عمیق بانکی بود که واسطه اعتباری را مختل کرد. با افزایش رکود اقتصادی، آسیب بیشتری به عرضه و بهره‌وری نیروی کار وارد شد. شوک اقتصادی وارد شده به ایالات متحده، نمونه ای کلاسیک از شوک U شکل بود؛ نسخه‌ای بسیار پرهزینه‌تر از شوک V شکل در اقتصاد کانادا. شوک L شکل: یونان، سومین نمونه و به مراتب وخیم‌ترین شکل در مواجهه با اثرات بحرانهای اقتصادی است. این کشور نه تنها پس از بحران اقتصادی سال ۲۰۰۸ میلادی هرگز مسیر پیشین خود را بازیافت، بلکه نرخ رشد آن نیز کاهش یافته است. پس از ایجاد این بحران، فاصله بین مسیر پیشین و جدید رشد اقتصادی کشور یونان روز به روز گسترده‌تر شد و بازده از دست رفته به طور مداوم در حال رشد است. بدان معنا که این بحران، خسارت ساختاری پایداری را به سمت عرضه در اقتصاد این کشور وارد کرده است. در این بحران، ورودیهای سرمایه، نیروی کار و بهره‌وری بارها و بارها آسیب دید. شوک اقتصادی وارد شده به یونان، نمونه‌ای از شوک L شکل است که می‌تواند اثرات ویرانگری بر اقتصاد یک کشور داشته باشد [۳۵].

نیروهای اثرگذار بر هندسه شوک که انواع آن در بالا تشریح شد چیست؟ تعیین‌کننده ترین عامل، توانایی شوک در آسیب رساندن به سمت عرضه اقتصاد و به طور خاصتر تشکیل سرمایه است. وقتی واسطه اعتباری، مختل شود و سهام سرمایه رشد نکند، روند بهبودی کند خواهد بود، کارگران از محیطهای کاری خارج می‌شوند، مهارتها از دست می‌روند و بهره‌وری کاهش می‌یابد. در این صورت شوک تبدیل به یک عامل اثرگذار ساختاری می‌شود. همچنین باید توجه داشت که شوکهای نوع V و U و L می‌تواند در شدتهای مختلفی ایجاد شود و شدت رخداد این شوک ها می‌تواند بر اقتصادهای ملی اثرات متفاوتی داشته باشد. یک مسیر V شکل ممکن است کم‌عمق یا عمیق باشد، یا یک شوک U شکل ممکن است با یک افت عمیق، به یک مسیر رشد جدید یا مسیری با حداقل اختلاف در رشد منجر شود.

سؤال اساسی ای که در اینجا مطرح می‌شود این است که هندسه شوک کووید-۱۹ با کدام یک از حالت‌های شوک مطابقت دارد؟ در پاسخ باید گفت که شدت شوک وابسته است به ویژگی اصلی ویروس، سیاست‌هایی که دولت‌ها برای مقابله با آن اتخاذ می‌کنند و همچنین نوع رفتار مردم به عنوان مصرفکنندگان و شرکت‌ها در مواجهه با مسائل و مشکلات ناشی از اپیدمی این ویروس. اما شکل شوک با توجه به ظرفیت ویروس در آسیب رساندن به طرف عرضه اقتصاد، به ویژه شکل گیری سرمایه مشخص می‌شود. در این مرحله و با توجه به میزان

دومین کنگره بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

اپیدمی و اثرات کووید-۱۹ بر اقتصاد، به لحاظ هندسی نوع شوک را می توان به هر دو شکل V عمیق و یا U شکل دانست. نکته قابل تأمل، تلاش برای جلوگیری از تبدیل شدن این شوک اقتصادی به یک شوک U شکل کامل است [۳۶].

اپیدمی کووید-۱۹، اثراتی فراتر از ایمنی انسان و بهداشت عمومی در جهان برجای نهاده است. اولین و مهم ترین اثر این بیماری، بدون تردید بر اقتصاد جهانی احساس می شود. به نظر می رسد که اقتصاد جهانی در حال حاضر متزلزل شده است، زیرا مشخص نیست که این بیماری تا چه اندازه پیش خواهد رفت، چه زمانی می توان آن را تحت کنترل قرار داد، چه آسیب هایی را از نظر سلامتی به انسان وارد می کند و آیا دوباره آن را تکرار خواهد کرد یا خیر.

اپیدمی کووید-۱۹، آمار رشد اقتصادی چین را معکوس کرده و روند تولید در این کشور را مختل نموده است و لوکوموتیو اقتصاد اروپا با سرایت بیماری به کشورهای ایتالیا، فرانسه، آلمان و اسپانیا متوقف شده است. کرونا، آمریکا را نیز به حرکت درآورده است. با وجود مداخله عظیم ۷۰۰ میلیارد دلاری بانک مرکزی آمریکا، بازارهای مالی، واکنش خوبی از خود نشان ندادند. کنت روگوف، یکی از مشاوران برجسته اقتصادی جهانی همانند صندوق بین المللی پول، ادعا کرد که حجم اقتصاد جهانی پی در پی کاهش خواهد یافت. همچنین مؤسسه تحقیقاتی آکسفورد ابراز داشت که کشورهای در حال توسعه در زمینه بازپرداخت بدهی خارجی خود با مشکل روبه رو خواهند شد [۳۷]. از طرف دیگر به نظر می رسد که بانک مرکزی ایالات متحده برای مقابله با بحران، سیاست گسترش پولی را اجرا خواهد کرد؛ روشی که کاربرد چندانی ندارد. از طرف دیگر فرانسه اعلام کرد که قصد دارد بودجه عظیم ۵۰۰ میلیارد یورویی به مبارزه با کرونا اختصاص دهد. اقدامات انجام شده باعث کاهش رکود در اقتصاد نمی شود، زیرا بازارهای واقعی جهانی متوقف شده اند. اگر اینگونه پیش برود، بعید به نظر می رسد که اقتصاد جهانی تا دو سال آینده بهبود یابد. این وضعیت ممکن است به یک بحران اقتصادی جهانی منجر شود و می تواند کشورهایی را که اقتصادهای شکننده دارند، در تلاطمات خود غرق کند. بنابراین اپیدمی کرونا ممکن است اقتصاد جهانی را به جای یک بحران مقطعی در یک بحران تاریخی فرو برد و یک تغییر وضعیت ساختاری در اقتصاد جهانی را به ارمغان آورد. از چند سناریو می توان به موضوع فوق پرداخت که بشرح ذیل می باشند:

الف- سناریوها برحسب میزان مداخلات دولت ها

در بهترین سناریو، که در آن سیاست های مداخله ای شامل دو ماه کاهش سطح تعاملات اجتماعی، تحریم سفر و کاهش شدید تقاضای داخلی تعریف شده است، زیان پولی تولید ناخالص جهانی (تولید ناخالص داخلی) به دلیل اپیدمی کووید-۱۹ در سال ۲۰۲۰، حدود ۷۷ میلیارد دلار برآورد می گردد. در سناریوی دیگر، اگر مدت زمان تعلیق چهار ماه در نظر گرفته شود، میزان خسارت وارده بر اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۰، حدود ۱۵۶ میلیارد دلار برآورد می شود. در یک سناریوی بدتر، که در آن مدت زمان تعلیق فعالیت های اجتماعی عادی شش ماه در نظر گرفته شده است، پیش بینی می شود تولید ناخالص جهانی متحمل زیانی حدود ۳۴۷ میلیارد دلار شود [۳۸].

ب- سناریوها برحسب گستردگی اپیدمی

تأثیر کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی می تواند به گستردگی و نحوه اپیدمی آن در دنیا بستگی داشته باشد. در سناریویی که منجر به اپیدمی جهانی شود، پیش بینی می شود تولید ناخالص داخلی (تولید ناخالص داخلی) آمریکا و چین ۲/۴ درصد کاهش یابد و تولید ناخالص داخلی ژاپن، آلمان، برزیل و روسیه به ترتیب ۲/۷ درصد، ۳/۶ درصد، ۳ درصد و ۴/۸ درصد کاهش یابد [۳۹].

۳.۲. تأثیر اپیدمی کووید-۱۹ بر بازارهای مالی

سرمایه گذاران بیم آن دارند که گسترش اپیدمی کووید-۱۹ باعث کاهش هرچه بیشتر رشد اقتصادی شود و ممکن است اقدام دولت ها برای جلوگیری از کاهش آن کافی نباشد. در پاسخ، بانک های مرکزی در بسیاری از کشورها، نرخ بهره را کاهش داده اند، زیرا در تئوری، این اقدام وام را ارزانتر کرده، افزایش هزینه ها را برای رونق اقتصاد ترغیب می کند. همچنین پس از تصویب سنای ایالات متحده برای کمک دو تریلیون دلاری به کسب و کارها و کارکنان، بازارهای جهانی امیدوار به بهبود شرایط شدند. البته برخی از تحلیلگران هشدار داده اند تا زمانی که این اپیدمی جهانی تداوم داشته باشد، شاهد بی ثباتی در بازارهای جهانی خواهیم بود.

در بازار سهام، معاملات سهام و انواع دارایی ها تحت تأثیر اپیدمی کووید-۱۹ قرار گرفته است. بسیاری از سرمایه گذاران در سراسر جهان علاوه بر اینکه نگران گسترش سریع کووید-۱۹ هستند، باید با تأثیر گسترده آن بر بازارهای مالی و قیمت دارایی ها مقابله کنند. در اواسط

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

ماه مارس، میانگین شاخص صنعتی داو جونز، که میانگین سی سهم برجسته بازار آمریکا را می‌سنجد، دومین و بدترین روز تجارت خود در تاریخ ۱۲۴ ساله خود را به ثبت رساند. بسیاری از آمریکایی‌ها، به ویژه کسانی که با حسابهای K۴۰۱ برای بازنشستگی پس‌انداز می‌کنند، در بازار سهام شاهد رخدادی بسیار بد بودند. در اروپا، شاخص‌های FTSE۱۰۰ انگلیس، CAC۴۰ فرانسه، SMI سوئیس و DAX آلمان نیز به شدت تحت تأثیر کووید-۱۹ قرار گرفت [۴۰]. در آسیا در تاریخ ۱۳ مارس، شاخص Nikkei ۲۲۵ ژاپن شدیدترین میزان سقوط خود در یک روز را از آوریل ۱۹۹۰ به ثبت رساند. قیمت اوراق قرضه نیز در اثر آشفتگی بازار به شدت کاهش یافت و حتی ارزش طلا که معمولاً پناهگاهی امن برای سرمایه‌گذاران است، کاهش یافت. در همین حال با گسترش هرچه بیشتر کووید ۱۹، تقاضای نفت نیز کاهش یافت و جنگ نفتی بین عربستان سعودی و روسیه، منجر به کاهش قیمت هر بشکه نفت شد.

جابه‌جایی‌های بزرگ در بورس سهام، که در آنجا سهام شرکت‌های مختلف خریداری و فروخته می‌شود، می‌تواند سرمایه‌گذاری در حقوق بازنشستگی و یا حسابهای پس‌انداز فردی را تحت تأثیر قرار دهد. شاخص FTSE، متوسط صنعتی Dow Jones و Nikkei از زمان شروع اپیدمی بیماری در ۳۱ دسامبر، سقوط‌های بزرگی را شاهد بوده است. شاخص Dow و FTSE اخیراً بزرگ‌ترین کاهش روزانه خود را از سال ۱۹۸۷ شاهد بود [۴۱].

از آنجا که بازارها از تعادل خارج شده‌اند، انتظار می‌رود که سیاست‌گذاران قدم پیش گذاشته، شروع به اجرای اقدامات محرکی با هدف حمایت از رشد جهانی کنند. برای مثال با پایین آوردن نرخ بهره به عنوان ابزاری برای تسهیل بیشتر اعطای وام، مصرف‌کنندگان را به تحرک وادارند. کریستین لاگارد، رئیس بانک مرکزی اروپا اعلام کرد که این بانک آمادگی دارد تا برای کاهش اثرات این بحران اقدام کند (بانک مرکزی اروپا بعداً از یک برنامه اضطراری ۷۵۰ میلیارد یورو برای خرید اوراق قرضه رونمایی کرد). همچنین بانک‌های مرکزی برخی کشورها، از جمله ایالات متحده و استرالیا، به سرعت نرخ بهره را کاهش دادند. جلسه کشورهای G۷ که در اوایل ماه مارس برگزار شد، حساسیت بازارهای مالی در پاسخ با کووید-۱۹ را نشان داد؛ هرچند سرمایه‌گذاران از گردهمایی سطح بالای رؤسای بانک‌های مرکزی و رهبران سیاسی انتظار ارائه یک بیانیه با گام‌های مشخص با هدف خنثی کردن تأثیرات کووید ۱۹ داشتند [۳۳].

۳.۳. تأثیر کووید-۱۹ بر بازار کار

اپیدمی کووید-۱۹ باعث ایجاد فاصله میان کارکنان و ادارات و کارخانه‌ها شده است؛ برخی خود در محیط کاری حاضر نمی‌شوند و برخی را کارفرمایان اخراج کرده‌اند. اپیدمی بر نیروی کار در دنیا تأثیر زیادی داشته است. برای مثال در ماه مارس، برخی از خطوط هوایی از کارکنان خود خواسته‌اند که یا به مرخصی بدون حقوق بروند و یا در برنامه‌های تعدیل نیرو ثبت نام کنند. در سراسر جهان، سازمانها باید این واقعیت جدید را در نظر بگیرند که تعداد کارکنانی را که قبلاً داشتند در اختیار ندارند، یا به سادگی نمی‌توانند توقع داشته باشند که کارمندان بتوانند رفت و آمد روزانه را به روشهایی انجام دهند که احتمالاً آنها را در معرض خطر مبتلا شدن به کووید-۱۹ قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد اکنون سقوط آزاد در بازارهای جهانی سهام متوقف شده است، زیرا دولت‌ها از بسته‌های کمکی برای کمک به اقتصاد خود بهره‌گرفته‌اند. دولت‌ها برای کمک به کارگران و حفظ صناعی که به عبارتی به خواب زمستانی رفته‌اند، قصد دارند بیش از چهار تریلیون دلار هزینه کنند و وام دهند. با بحران ایجادشده برای کسب و کارهایی نظیر هتل‌ها، رستورانها، گردشگری و... روند بی‌کاری شتاب گرفته، همچنین با ادعاهای بیکاری هفتگی که در ایالات متحده ثبت شده است. چیزی که باعث می‌شود رکود ایجادشده به واسطه کووید-۱۹ را با آنچه قبل از آن اتفاق افتاده است متفاوت سازد، سرعت این رخداد است. در طول رکود سال ۲۰۰۸، میزان مطالبات بیکاری در ایالات متحده ده برابر حال حاضر بود، اما در بحران سال جاری، سرعت ایجاد این مطالبات بسیار بیشتر است. در ایالات متحده، تعداد افرادی که برای دریافت حقوق بیکاری مراجعه کرده‌اند، با رکورد بالایی روبه‌رو شده و نشان از پایان یک دهه توسعه اقتصادی برای یکی از بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان دارد. بیش از سه میلیون نفر ادعا می‌کنند که با اثر کووید-۱۹، اشتغال آنها تحت تأثیر قرار گرفته است و خواهان دریافت حقوق بیکاری هستند [۴۱].

۴.۳. تأثیر اپیدمی کووید-۱۹ بر صنعت گردشگری

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

دولت‌های سراسر جهان در تلاش برای مهار ویروس، محدودیت‌هایی را برای سفر وضع کرده اند. این امر باعث شده که صنعت گردشگری به شدت آسیب ببیند و خطوط هوایی پروازها را قطع و گردشگران سفر و تعطیلات تجاری را لغو کنند. اتحادیه اروپا در اقدامی بی سابقه برای بستن مرزهای خود به دلیل بحران کووید-۱۹، مسافرت را به مدت سی روز در خارج از اتحادیه ممنوع اعلام کرد. در ایالات متحده، دولت ترامپ ورود مسافران فرودگاههای اروپا را از ورود به آمریکا منع کرده است. همچنین داده‌های سرویس ردیابی "پرواز رادار ۲۴" نشان می‌دهد که تعداد پروازها در سطح جهان به شدت کاهش یافته است. پس از اپیدمی جهانی کووید-۱۹ و اعمال محدودیت‌های جهانی بر مسافرت و گردشگری شاهد کاهش چشمگیر درآمدهای جهانی مسافرت و جهانگردی بودهایم. بر اساس برآوردهای صورت گرفته در سال ۲۰۲۰ می‌بایست درآمد حاصل از مسافرت و گردشگری جهانی به رقم ۷۱۲ میلیارد دلار می‌رسید که نسبت به سال ۲۰۱۹، حدود ۴ درصد رشد داشت؛ اما با تأثیر اپیدمی ویروس بر این صنعت، برآورد می‌شود که میزان درآمد جهانی صنعت به ۵۶۸ میلیارد دلار کاهش یابد که نه تنها نسبت به سال ۲۰۱۹ افزایشی نخواهد داشت، بلکه شاهد کاهش ۱۷ درصدی درآمدهای صنعت مسافرت و گردشگری خواهیم بود [۴۲].

۵.۳. تأثیر اپیدمی کووید-۱۹ بر بازار انرژی

نبود توازن در عرضه و تقاضا در بازار جهانی نفت در کنار بروز حوادث ژئوپلیتیک و کاهش رشد اقتصادی کشورهای عمده مصرف کننده نفت، از عوامل مؤثر در کاهش قیمت نفت است. با شروع سال نو میلادی و اپیدمی ویروس کرونا، بازار جهانی نفت با نوسان جدیدی روبه رو شد؛ نوسانی که دامنه آن روز به روز بیشتر مشخص تر می‌شود. اپیدمی کووید-۱۹ در اوایل ماه ژانویه در چین باعث کندی رشد اقتصادی این کشور شد. در نتیجه تقاضا برای انرژی نیز کاهش یافت و با توجه به وجود مازاد در بازار نفت، قیمت نفت به تدریج روند نزولی گرفت. کاهش قیمت نفت باعث شد که در جلسه اخیر اوپک، بحث تأثیر ویروس کرونا بر بازار نفت به موضوع اصلی اجلاس وزیران نفت اوپک تبدیل شود. تأثیر کووید-۱۹ بر بخش‌های مختلف اقتصادی هنوز کاملاً درک نشده است، اما پیش بینی‌ها در بازار انرژی حاکی از یک سناریوی ناگوار است. برای سه ماهه اول سال ۲۰۲۰، پیش بینی‌ها حاکی از کاهش تقاضای نفت ۷۵۰ هزار بشکه در روز است. به طور کلی سه ماهه به جای ۱۰۱/۵۷ میلیون بشکه پیش بینی شده میزان تقاضا به ۱۰۰/۸۲ میلیون بشکه در روز رسید. در سه ماهه نخست شاهد بالاترین ضربه ناشی از بحران هستیم، اما به تدریج این تأثیر کاهش یافته و برآوردها حاکی از آن است که در سه ماهه چهارم، کاهش به ۱۲۵ هزار بشکه در روز برسد [۴۳]. از ابتدای سال ۲۰۲۰، با توجه به کاهش تقاضای بازار جهانی انرژی ناشی از ترس از ادامه اپیدمی کووید-۱۹ و تأثیر آن بر اقتصاد، قیمت نفت خام به طرز چشمگیری کاهش یافته است که به نوبه خود منجر به اختلاف بین دو بزرگ ترین تولیدکننده نفت - روسیه و عربستان سعودی - در اوایل ماه مارس شد. در تاریخ ۳۰ مارس، بهای سبب اوپک ۲۱/۶۶ دلار در هر بشکه بود. همچنین بهای نفت برنت به ۲۲/۷۶ دلار و نفت WTI به ۲۰/۰۹ دلار رسیده است [۴۴].

۴. جمع بندی

در این مقاله، ما پیامدهای کووید-۱۹ را در روند جهانی شدن بررسی کرده‌ایم. تحلیل ما نشان می‌دهد که کووید-۱۹ سیاستمداران و صاحب نظران را وادار کرده است تا لفاظی‌های جهانی سازی و جهانی زدایی را بسیج کنند که شامل مفهوم سازی‌های متفاوت در مورد اینکه چگونه روند جهانی سازی در کشورها را ارتقا داده یا تضعیف کرده است. از بررسی‌ها این مطالعه، توضیح دهیم که عوامل تأثیر گرفته شده از همگیری، چگونه بر مناظر مختلف جهانی شدن مرتبط شده است، جهانی زدایی انتخابی به طور استقرایی شامل ساختارهای مادی (یعنی بسته شدن مرزها)، ساختارهای ایده آل (یعنی هویت ملی) و بین ذهنی‌ها (یعنی تضادهای بین کشوری از قبل موجود) است که واکنش اکثر کشورها به کووید-۱۹ را ایجاد کرده‌اند. پس نمی توان بطور دقیق گفت که همه گیری باعث توقف کامل روند جهانی شدن می رود اما می توان به جرات اشاره کرد که این بحران تأثیر بر جهان زدایی و عوامل مهم روند جهانی شدن دارد.

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

منابع

- [1] Wilson, D.C., Branicki, L., Sullivan-Taylor, B. and Wilson, A.D. (2010), "Extreme events, organizations and the politics of strategic decision making", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, Vol. 23 No. 5, pp. 699-721.
- [2] Hällgren, M., Rouleau, L. and De Rond, M. (2018), "A matter of life or death: how extreme context research matters for management and organization studies", *Academy of Management Annals*, Vol. 12 No. 1, pp. 111-153.
- [3] Hällgren, M. and Buchanan, D.A. (2020), "The dark side of group behavior: zombie apocalypse lessons", *Academy of Management Perspectives*, Vol. 34 No. 4.
- [4] Ernst & Young (2021), "How COVID-19 impacted supply chains and what comes next", February.
- [5] United Nations (2020), "Policy brief: the impact of COVID-19 on women", available at: <http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf?la=en&vs=1406>.
- [6] IMF Annual Meetings, 16 October 2021.
- [7] Devinney, T.M. and Hartwell, C.A. (2020), "Varieties of populism", *Global Strategy Journal*, Vol. 10 No. 1, pp. 32-66.
- [8] Witt, M.A. (2019), "De-globalization: theories, predictions, and opportunities for international business research", *Journal of International Business Studies*, Vol. 50 No. 7, pp. 1053-1077.
- [9] Enderwick, P. and Buckley, P.J. (2020), "Rising regionalization: will the post-COVID-19 world see a retreat from globalization?", *Transnational Corporations*, Vol. 27 No. 2.
- [10] Asongu, S.A., Efobi, U. and Tchamyu, V.S. (2018), "Globalisation and governance in Africa: a critical contribution to the empirics", *International Journal of Development Issues*, Vol. 17 No. 1, pp. 2-27.
- [11] WHO (World Health Organization), <https://www.who.int/home/search?indexCatalogue=genericsearchindex1&searchQuery=globalization&wordsMode=AnyWord>.
- [12] Jung, H. (2018), The Trans-Disciplinary Globalization Debates over the Last Two Decades: Small Consensus, Big Controversies, *Journal of Globalization Studies*. Vol. 9, No. 2.
- [13] Hartungi, R. (2006), Could developing countries take the benefit of globalization?, *International Journal of Social Economics*, Vol. 33 No. 11.
- [14] Hörisch, J. (2020), The relation of COVID-19 to the UN sustainable development goals: implications for sustainability accounting, management and policy research, *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal* Vol. 12 No. 5.
- [15] WHO (World Health Organization), https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1.
- [16] Dabic, M., Maley, J. and Novak, I. (2020), "An analysis of globalisation in international business research 1993–2018: rise of the sceptics", *Critical Perspectives on International Business*.
- [17] Hillebrand, E.E. (2010), "Deglobalization scenarios: who wins? Who loses?", *Global Economy Journal*, Vol. 10 No. 2, pp. 1-21
- [18] Meyer, K.E. (2017), "International business in an era of antiglobalization", *Multinational Business Review*, Vol. 25 No. 2, pp. 78-90.
- [19] Cuervo-Cazurra, A., Doz, Y. and Gaur, A. (2020), "Skepticism of globalization and global strategy: increasing regulations and countervailing strategies", *Global Strategy Journal*, Vol. 10 No. 1, pp. 3-31.
- [20] Horner, R., Schindler, S., Haberly, D. and Aoyama, Y. (2018), "Globalisation, uneven development and the North–South 'big switch'", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, Vol. 11 No. 1, pp. 17-33.

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

- [21] Giuliani, E. (2019), "Why multinational enterprises may be causing more inequality than we think", *Multinational Business Review*, Vol. 27 No. 3.
- [22] Huwart, J.Y. and Verdier, L. (2013), "What is the impact of globalisation on the environment?", *Economic Globalisation: Origins and Consequences*, OECD Publishing, Paris.
- [23] Piketty, T. (2015), "About capital in the twenty-first century", *American Economic Review*, Vol. 105 No. 5, pp. 48-53.
- [24] Das, J. and DiRienzo, C. (2009), "The nonlinear impact of globalization on corruption", *The International Journal of Business and Finance Research*, Vol. 3 No. 2, pp. 33-46.
- [25] Roberts, J. and Dörrenbächer, C. (2016), "Renewing the call for critical perspectives on international business: towards a second decade of challenging the orthodox", *Critical Perspectives on International Business*, Vol. 12 No. 1, pp. 1-24
- [26] Livesey, F. (2018), "Unpacking the possibilities of deglobalisation", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, Vol. 11 No. 1, pp. 177-187.
- [27] Enderwick, P. and Buckley, P.J. (2020), "Rising regionalization: will the post-COVID-19 world see a retreat from globalization?", *Transnational Corporations*, Vol. 27 No. 2.
- [28] Rodrik, D. (2018), "Populism and the economics of globalization", *Journal of International Business Policy*, Vol. 1 No. 1-2, pp. 12-33.
- [29] Gray, R.S. (2020), "Agriculture, transportation, and the COVID-19 crisis", *Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue Canadienne d'agroeconomie*, Vol. 68 No. 2, pp. 239-243.
- [30] Barichello, R. (2020), "The COVID-19 pandemic: anticipating its effects on Canada's agricultural trade", *Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue Canadienne d'agroeconomie*, Vol. 68 No. 2, pp. 219-224.
- [31] Betcherman, G., Giannakopoulos, N., Laliotis, I., Pantelaiou, I., Testaverde, M. and Tzimas, G. (2020), "Reacting quickly and protecting jobs: the short-term impacts of the COVID-19 lockdown on the Greek labor market", *IZA Discussion Paper*, No. 13516.
- [32] Notteboom, T., Pallis, T. and Rodrigue, J.-P. (2021), "Disruptions and resilience in global container shipping and ports: the COVID-19 pandemic versus the 2008–2009 financial crisis", *Maritime Economics and Logistics*, Vol. 23, pp. 179-210.
- [33] Hutt, Rosamond (2020); the economic effects of COVID-19 around the world; <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel>.
- [34] Bovino, Beth Ann (17 Mar, 2020); Economic Research: A U.S. Recession Takes Hold as Fallout from the Coronavirus Spreads; <https://www.spglobal.com>.
- [35] BCG Center for Macroeconomics Analysis; Under anding the Economic Shock of Coronavirus; Retrieved ۰۳ March ۲۰۲۰, from <https://www.bcg.com/perspectives/۲۴۲۳۶۲>.
- [36] Szlezak, Philipp, Martin Reeves and Paul Swartz (March ۰۳, ۲۰۲۰a): Harvard Business Review: What Coronavirus Could Mean for the Global Economy; <https://hbr.org/۰۳/۲۰۲۰/what-coronavirus-could-mean-for-the-global-economy>.
- [37] TRT (March ۱۹, ۲۰۲۰); <https://www.trt.net.tr/persian/thlyl-w-gzrsh/۱۹/۰۳/۲۰۲۰/shyw-wyrws-khrwn-nzm-jhny-r-dchr-tltm-khrdh-۱۳۸۱۰۸۶>.
- [38] Duffin, Erin (Apr ۳, ۲۰۲۰a); Impact of the coronavirus pandemic on the global economy - Statistics & Facts; <https://www.atia.com/topics/۱۱۳۹/covid-۱۹-impact-on-the-global-economy/>.
- [39] Duffin, Erin (Mar ۱۸, ۲۰۲۰b); Forecasted change in GDP due to COVID-۱۹, by country and scenario ۲۰۲۰; <https://www.atia.com/atia/ics/۱۱۰۲۹۹۱/covid-۱۹-percent-change-gdp-country/>.
- [40] Jennifer Rudden (Mar ۲۰, ۲۰۲۰); Change in global lock index values during coronavirus outbreak ۲۰۲۰; <https://www.atia.com/atia/ics/۱۱۰۵۰۲۱/coronavirus-outbreak-lock-market-change/>.
- [41] Jones, Lora, David Brown & Daniele Palumbo (۳ April ۲۰۲۰); Coronavirus: A visual guide to the economic impact; <https://www.bbc.com/news/business-۵۱۷۰۶۲۲۵>.

دومین کنفرانس بین المللی چشم انداز مدیریت کلاس جهانی در ایران

- [42] Lock, S. (Apr ۱, ۲۰۲۰); Global change in travel and tourism revenue due to COVID-۱۹ ۲۰۱۹-۲۰۲۰; [https://www. ati a.com/foreca s/۱۱۰۳۴۲۶/covid-۱۹-revenue-travel-tourism-indu ry-foreca](https://www.ati a.com/foreca s/۱۱۰۳۴۲۶/covid-۱۹-revenue-travel-tourism-indu ry-foreca).
- [43] Sonnichsen, N. (Apr ۱, ۲۰۲۰a); Expected quarterly global oil demand volume following Covid-۱۹ for ۲۰۲۰; <https://www. ati a.com/ ati ics/۳۳۲۲۹۱/global-oil-demand-outlook-following-covid-۱۹/>.
- [44] Sonnichsen, N. (Apr ۱, ۲۰۲۰b); Weekly crude oil prices for Brent, OPEC basket, and WTI ۲۰۱۹-۲۰۲۰; <https://www. ati a.com/ ati ics/۳۲۶۰۱۷/weekly-crude-oil-prices/>.